

ORTADOğU GÜNDEMİ

8-14 Mayıs 2023

2023

■ LEVANT GÜNDEMİ

Suriye

• Uluslararası Gündemde Suriye

Arap Birliği Sözcüsü, üye ülkelerin dışişleri bakanları tarafından yapılan toplantıda Suriye'nin birliğe geri dönmesi yönünde karar alındığını bildirdi. Irak Dışişleri Bakanlığı da toplantıda Suriye'nin Arap Birliğine geri dönüşü için onay verildiğini duyurdu. Irak Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Ahmed Sahaf, "Arap Birliği dışişleri bakanları toplantısında, Suriye'nin birliğe geri dönmesi konusunda anlaşmaya varıldı" ifadelerini kullandı.¹

Rusya Dışişleri Bakanlığı tarafından yapılan açıklamada, Suriye'nin Arap Birliğine dönüş adımının "Ortadoğu'daki atmosferin iyileşmesine" katkı sağlayacağı bildirildi. Açıklamada Moskova'nın Arap ülkelerinin yeniden yapılanma sürecinde Suriye'ye destek vermesini beklediği ifade edildi.²

Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı, Moskova'da düzenlenen dördüncü toplantının ardından yapılan ortak açıklamayı yayınladı. Ortak açıklamada, Türkiye Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu, Rusya Dışişleri Bakanı Sergey Lavrov, İran Dışişleri Bakanı Hüseyin Emir Abdullahiyan ve Suriye Dışişleri Bakanı Faysal Mikdad'ın katıldığı toplantıda bakanların Türkiye ve Suriye arasında devletlerarası ilişkilerin canlandırılmasına dair konularda çeşitli açılardan "içerikli ve açık bir görüşme" gerçekleştirdiği belirtildi. Açıklamanın devamında, "Katılımcılar, Türkiye ve Suriye arasındaki ilişkilerin ilerletilmesine yönelik olarak dışişleri bakan yardımcılarını, dört ülkenin savunma bakanlıkları ve istihbarat birimleri ile koordinasyon hâlinde bir yol haritası hazırlamaları hususunda talimatlandırmayı kararlaştırdılar" ifadelerine yer verildi.³

• Suriye Rejimi

Suriye Devlet Başkanı Beşar Esad'ın gelecek hafta Suudi Arabistan'da yapılacak olan Arap Birliği zirvesi için iç savaştan bu yana ilk kez davet aldığı bildirildi. Suriye Devlet Başkanlığından yapılan açıklamada Esad'ın Suudi Kralı Selman'dan 19 Mayıs'ta Cidde'de yapılacak olan Arap Birliğinin 32. zirvesine katılımı için davet aldığı belirtildi.⁴

Suriye askerî kaynakları, rejim güçlerinin Ürdün sınırındaki askerî karakolların bulunduğu bölgeye takviye yapmak için adımlar attığını açıkladı. Söz konusu adımların, Suriye ve Ürdün'ün uyuşturucu kaçakçılığıyla mücadele kapsamında sınırlarında yapılan değişiklik çerçevesinde atıldığı belirtildi.⁵

1 <https://turkish.aawsat.com/arap-dünyasi/suriye/4315391-arap-birligi-suriye-nin-birlige-geri-donusunu-kabul-etti>

2 <https://turkish.aawsat.com/arap-dünyasi/4316636-rusya-dan-suriyenin-arap-birligine-donusune-katki>

3 <https://www.aa.com.tr/tr/politika/turkiye-suriye-iliskilerinin-ilerletilmesi-icin-yol-haritasi-hazirlanacak/2894068>

4 <https://tr.euronews.com/2023/05/10/suudi-arabistan-suriye-devlet-baskani-besar-esadi-resmen-arap-ligi-zirvesine-davet-etti>

5 <https://turkish.aawsat.com/arap-dünyasi/4322126-suriye-rejimi-uyusturucu-kaçakçılığıyla-mücadele-kapsamında-ürdün-ile-sınır>

Suriye'nin Deyrizor vilayetinde Ulusal Savunma Güçleri (USG) unsurlarının başına buyruk uygulamalarının diğer rejim unsurları arasında sorunlara neden olmasının ardından Şam'ın bölgede USG'yi lağvedip 4. Zırhlı Tümen'e katma kararı aldığı iddia edildi. USG'ye ait flama ve bayrakların yerlerine şimdiden 4. Zırhlı Tümen'e ait sancakların yerleştirildiği ve USG lideri Firas el-İrakiye'nin karara karşı itiraz etmek için Şam'a gittiği kaydedildi.⁶

• Fırat'ın Doğusu

ABD Dışişleri Bakanlığı Temsilcisi Nicholas Granger, Suriye'nin kuzeydoğusundaki sözde Özerk Yönetimi Yürütme Konseyini ziyaret etti. Görüşmede genel olarak Suriye, özel olarak da Fırat'ın doğusundaki son gelişmeler ele alındı. Sözde özerk yönetim, Nicholas Granger ve beraberindeki heyetin ziyaretiyle ilgili açıklama yaptı. Görüşmede Fırat'ın doğusunda yaşanan siyasi ve ekonomik gelişmeler ile terörle mücadele ve cezaevlerindeki IŞİD'li tutuklular ele alındı. ABD'nin Suriye Temsilcisi Granger, Suriye krizinin Birleşmiş Milletlerin 2254 sayılı kararına göre çözülmesi konusunda ülkesinin benimsediği net tutumu vurguladı. Granger ayrıca bölgesel barışa ve IŞİD'e karşı mücadeleye verdikleri desteği de yineledi.⁷

YPG ve Uluslararası Koalisyon güçleri Suriye'nin Deyrizor vilayetinin kuzey kırsalındaki Ebu el-Natil köyünde IŞİD hücrelerine karşı ortak bir güvenlik operasyonu düzenledi. Koalisyon güçlerine ait 14 askerî aracın katılımıyla gerçekleştirilen operasyon, koalisyona ait helikopterlerin havada uçuşu ve hedeflenen yerin yakınlarına ses bombaları atılmasıyla eş zamanlı olarak gerçekleştirildi. Operasyon iki IŞİD üyesinin tutuklanmasıyla sonuçlandı.⁸

Suriye Demokratik Güçleri (SDG) ve koalisyon kuvvetleri ile Süleymaniye merkezli Anti-Terör Güçlerinin (CTG) ortak operasyonunda 2 IŞİD üyesinin yakalandığı duyuruldu. Yapılan açıklamada operasyonun Deyrizor vilayetinin Siver ilçesindeki IŞİD hücrelerine yönelik olduğu belirtildi. Operasyonda, SDG militanlarına yönelik silahlı saldırı, bölgenin ileri gelenlerine suikast ve örgüt üyelerini başka bölgelere geçirilmesinden sorumlu 2 IŞİD üyesinin yakalandığı kaydedildi. Operasyonda ayrıca çok sayıda silah, patlayıcı ve örgütsel dokümanın ele geçirildiği ifade edildi.⁹

• İdlib ve Harekât Bölgeleri

Millî Savunma Bakanlığından yapılan açıklamada YPG kontrolündeki bölgelerden Barış Pınarı Harekâtı bölgesine sızma ve bölgede eylem gerçekleştirme amacıyla olan 8 kişilik bir YPG timi önce takip edildiği ardından müdahale edilerek bölgeye sızmak için kullanılan tünelde etkisiz hâle getirildiği belirtildi.¹⁰

6 <https://deirezzor24.net/نظام-الأسد-يجل-ميليشيا-الدفاع-الوطني/>

7 <https://www.rudaw.net/turkish/kurdistan/10052023>

8 <https://www.syriahr.com/en/298257/>

9 <https://www.rudaw.net/turkish/middleeast/syria/10052023>

10 <https://ilkha.com/gundem/msb-8-pkk-ypg-linin-tunelde-olduruldugunu-acikladi-146510>

Halep kırsalında muhalif güçlerin kontrolündeki Harbel kasabasından bölgeye sızmaya çalışılan YPG unsurları Suriye Millî Ordusu (SMO) tarafından tespit edildi. SMO unsurlarının tespit sonrası açtığı ateşin ardından sızma girişiminde bulunan YPG unsurlarından bir kısmı öldürülürken geri kalanları geri çekilerek kasabayı terk etti. SMO kaynakları termal kameralarla çekilen operasyon görüntülerini de muhalif medya ile paylaştı.¹¹

Heyet Tahrir el-Şam'ın (HTŞ) İdlib'de kendisine muhalif ve protesto gösterilerine katılmış şahıslara yönelik bir gözaltı operasyonu gerçekleştirdiği öne sürüldü. HTŞ milisleri ve bölgede onlara bağlı hareket eden polis güçleri Hizbut Tahrir üyeleri başta olmak üzere çeşitli noktalara baskınlar düzenlendiği ve çok sayıda şahsın kamu düzenini bozma ithamıyla gözaltına alındığı iddia edildi.¹²

İsrail-Filistin

İsrail Başbakanı Binyamin Netanyahu, iki ülke arasındaki ekonomik ve diplomatik iş birliğini güçlendirmeyi hedeflediği bir öğle yemeği için Kudüs'te Kenya Devlet Başkanı William Ruto ile bir araya geldi. Netanyahu, Ruto'nun ikili ilişkileri ilerletme konusundaki kararlılığına ve bölgesel istikrarı güçlendirme eylemlerine övgüde bulundu.¹³

Hamas Sağlık Bakanlığına göre, İsrail hava saldırısında iki Filistinli sivil şehit oldu. Bir bakanlık kaynağı, "İki vatandaşımız, Han Yunus şehrinin doğusundaki el-Qarqra kasabasında sivil bir aracın hava bombardımanı ile saldırıya uğraması sebebiyle şehit edildi" ifadelerini kullandı.¹⁴

Diplomatik kaynaklar, Mısırlı bir heyetin İsrail'in başlattığı Kalkan ve Ok Operasyonu'nu görüşmek üzere İsrail'e gittiğini söyledi. Kaynak, İsrail'in üst düzey isimler de dâhil olmak üzere İslami Cihad hedeflerine yönelik saldırılarını sürdüreceğini ve fakat sivillere zarar vermek konusunda yeterli hassasiyet göstermeyeceğini söyledi.¹⁵

İsrail'in Gazze'ye yönelik başlattığı «Kalkan ve Ok» operasyonundan beş gün sonra Mısır'ın arabuluculuğunda imzalanan bir ateşkes anlaşması yürürlüğe girdi. Ancak ateşkesin ardından İsrail Ordusu İslami Cihad'ın üst düzey liderlerine yönelik saldırılarına devam etti. İslami Cihad örgütü ise İsrail'e roket yağdırarak karşılık verdi.¹⁶

Uluslararası Para Fonu (IMF) 10 Mayıs'ta yaptığı açıklamada, İsrail'de yargı bağımsızlığını tehdit eden girişimlerin potansiyel olarak "ekonomik başarıyı" engelleyebileceğini ve İsrail

11 <https://www.qasioun-news.com/ar/articles/صد-محاولة-تسليح-لقوات-قسد-شمالي-حلب/>

12 <https://www.qasioun-news.com/ar/articles/262636/هيئة-تحرير-الشم-تنفذ-حملة-اعتقالات-جديدة-في-إدلب/>

13 <https://www.i24news.tv/en/news/israel/diplomacy/1683637911-israel-s-pm-meets-kenyan-counterpart-in-bid-to-strengthen-regional-stability>

14 <https://www.alquds.co.uk/جيش-الاحتلال-الإسرائيلي-يقول-إنه-يقصف/>

15 <https://www.jpost.com/israel-news/article-742742>

16 <https://www.i24news.tv/en/news/israel/defense/1683952978-liveblog-latest-israeli-palestinian-conflict-continues-into-fifth-day-despite-cease-fire-talks>

ekonomisi için önemli bir aşağı yönlü risk olarak görüldüğünü söyledi. BM finans kurumu ise “Her ülkede olduğu gibi, hukukun üstünlüğünün gücünü korumak ekonomik başarı için önemli olacaktır” ifadelerini kullandı.¹⁷

Ürdün

Ürdün Kraliyet Sarayından yapılan açıklamaya göre, Kral II. Abdullah ve eşi Kraliçe Rania Londrada İngiltere Kralı III. Charles’ın taç giyme törenine katıldı. Kral ve Kraliçe ayrıca taç giyme törenine katılacak liderler ve devlet başkanları onuruna düzenlenen resepsiyona katıldı.¹⁸

Ürdün Dışişleri Bakanı Eymen Safedi 7 Mayıs’ta Kahire’de Suud ve Kuveytli mevkidaşları ile bir araya geldi. Suriye’nin Arap Birliğine yeniden kabul edilmesine ilişkin dışişleri bakanları toplantısı çerçevesinde bir araya gelen bakanlar bölgesel ve uluslararası gelişmeleri ele aldı.¹⁹

Ürdün, İsrailin abluka altındaki Gazze Şeridiine düzenlediği hava saldırıları ve Nablus kentine yönelik baskınlarla Filistin topraklarında gerilimi tırmandırmasına tepki gösterdi. Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Sinan el-Mecali, yaptığı yazılı açıklamada, uluslararası toplumun İsrailin bu saldırılarını durdurmak ve abluka veya işgal altında yaşayan Filistin halkına koruma sağlamak için ivedilikle en etkili şekilde harekete geçmesi gerektiğini vurguladı.²⁰

Ürdünlü yetkililer ateşli silah ve altın kaçakçılığı iddiasıyla ilgili sorgulanmak üzere 23 Nisan’da İsrail makamları tarafından gözaltına alınan Milletvekili İmad el-Advan’ı, Devlet Güvenlik Mahkemesi savcılığına sevk etme kararı aldı. Parlamentonun çoğunluğu yaptığı oylamada, Advan’ın dokunulmazlığının kaldırılmasına karar verdi.²¹

Lübnan

Suriye rejim ordusuna bağlı 4. Tümen, Hizbullah’ın talebi üzerine Suriye-Lübnan sınırına askerî takviye getirdi. Suriye İnsan Hakları Gözlemevinin (SOHR) aktardığı habere göre 4. Tümen, Suriye içindeki çeşitli askerî istihbarat servisleri arasındaki rekabet ve sınırlara yakın bölgelerde nüfuzlarını genişletme çabası çerçevesinde sınır bölgesini kontrol etme girişimlerini yoğunlaştırdı.²²

Lübnan’da bankaların ABD doları ve Lübnan lirası cinsinden mevduatların çekilmesine ağır kısıtlamalar getirmesi nedeniyle yüzlerce kişi Beyrut’ta protesto düzenledi.²³ ABD Adalet Ba-

17 <https://www.i24news.tv/en/news/israel/economy/1683817310-imf-flags-israel-s-judicial-overhaul-as-downside-economic-risk>

18 <https://en.royanews.tv/news/41569/King Abdullah II, Queen Rania attend Charles III%27s coronation>

19 <https://www.arabnews.com/node/2299386/saudi-arabia>

20 <https://english.news.cn/20230510/eb3a43b420fe40e981bb592e6c92e2a0/c.html>

21 <https://www.jordannews.jo/Section-109/News/Jordan-refers-MP-Imad-Al-Adwan-to-State-Security-Court-28510>

22 <https://turkish.aawsat.com/arap-dünyasi/suriye/4315581-dördüncü-tümen-hizbullah-in-talebi-üzerine-suriye-lübnan-sınırına>

23 <https://turkish.aawsat.com/arap-dünyasi/4318871-lübnanda-mevduatları-dondurulan-mudiler-gösteri-düzenledi>

kanlığı, Lübnan Hizbullahı ve ortaklarının kullandığı 13 internet sitesine el koyduğunu açıkladı. Bakanlıktan yapılan yazılı açıklamada, “özel belirlenmiş küresel teröristler ve bunların Lübnan Hizbullahı ile bağlantılı üyeleri tarafından kullanılan 13 siteye el konuldu” ifadelerine yer verildi.²⁴

Lübnan Silahlı Kuvvetleri son günlerde yüzlerce Suriyeli mülteciyi sınır dışı etti. 19 ulusal ve uluslararası sivil toplum örgütü 12 Mayıs'ta yayımladıkları ortak açıklamada, sınır dışı işlemlerinin Lübnan'da mülteci karşıtı söylemleri kaygı verici biçimde yükselttiğini belirtti.²⁵

24 <https://www.sondakika.com/haber/haber-abd-adalet-bakanligi-lubnan-hizbullahi-nin-13-internet-sitesine-el-koydu-15892566/>

25 <https://bianet.org/bianet/toplum/278569-af-orgutu-nden-lubnan-a-suriyeli-multecilerin-sinir-disi-edilmesine-son-verin>

■ IRAK GÜNDEMİ

• Siyaset

Irak Su Kaynakları Bakanlığı, Türk ve İran taraflarıyla yakın gelecekte su dosyasını görüşmek için özel bir teknik toplantı düzenlemek üzere anlaşmaya varıldığını duyurdu.²⁶ Yapılan açıklamada kalıcı anlaşmalara gidilmesi ve geçici anlaşmalara dayalı sayfanın kapatılması çağrısında bulunulduğu ve iki tarafın Irak'ın talepleri neticesinde etkileşime girdiğine dikkat çekildi. Ayrıca Suriye Su Kaynakları Bakanı Tammam Ra'ad ile Iraklı mevkidaşı Avin Ziyab'ın, iki ülkenin çıkarları doğrultusunda su alanında ikili iş birliğini artırmanın yollarını tartıştığı belirtildi. Bağdat'ta gerçekleştirilen görüşmede iki taraf, iki ülkenin su haklarını güvence altına almak için tutumlarını birleştirmeleri gerektiğini teyit etti. Ayrıca bilgi ve uzmanlık paylaşımının yanı sıra ortak iş birliğine ve karşılıklı ziyaretlere duyulan ihtiyaca vurgulandı.²⁷

Türkiye Ticaret Bakanı Yardımcısı Rıza Tuna Turagay, Hakkâri'nin Derecik ilçesi ile Erbil arasında yer alacak olan Umurlu Sınır Kapısı'nın inşa sahasında incelemelerde bulundu.²⁸ Turagay, Ticaret Bakanı Mehmet Muş adına sınıra geldiğini ve çalışmalarını görmekten mutluluk duyduğunu söyledi. Irak'ın Soran Bağımsız İdaresi Başkanı Helgurd Şeyh Cenab, 10 Mayıs tarihinde Irak Kürt Bölgesel Yönetimi (IKBY) ile Türkiye yetkililerinin katılımıyla sınır kapısının turistik geçişlere açılacağını, ikinci etap çalışmalarının tamamlanmasının ardından ticari geçişlerin de başlayacağını söylemişti.²⁹ Şeyh Cenab, IKBY 9. hükümet kabinesinin ticaret hacmini artırmak için önemli çalışmalar yürüttüğünü, İran ve Türkiye ile sınır komşusu olması sebebiyle stratejik bir konumu olan Soran Bağımsız İdaresinde yeni sınır kapısının açılmasının bölge için de yeni bir döneme kapı aralayacağını belirtti. Önümüzdeki süreçte sınır kapısına giden yolun genişletilmesinin hedeflendiği aktarılıyor. Soran Bağımsız İdaresinin Mergesor ilçesine bağlı Şervan Mezin nahiyesinde yer alan sınır kapısı, Hakkâri'nin Derecik ilçesinden Umurlu Sınır Kapısı'na bağlanıyor.

Irak Yüksek Yargı Konseyi Başkanı Faik Zeydan, İranlı mevkidaşı Muhsen Ecei'nin davetlisi olarak resmî bir ziyaret için Tahran'a gitti. Ziyaret, Yargı Teşkilatının Uluslararası İlişkilerden Sorumlu Başkan Yardımcısı Kazım Garibabadi tarafından duyuruldu. Garibabadi, iki ülke arasındaki hukuki ve adli iş birliğini geliştirmeyi amaçlayan bu ziyarette iki taraf arasındaki iş birliğine yönelik iki mutabakat zaptının imzalanacağını ve ziyaretin iki gün süreceğini söyledi.³⁰

Irak Başbakanı Muhammed Şiya es-Sudani çeşitli akademik alanlarda patent ve yaratıcılık sahipleri arasından bir grup bilim adamı ve araştırmacıyı kabul etti. Açıklamaya göre, Sudani

26 <https://ina.iq/turkmen/39024-irak-turkiye-ve-ran-ile-ozel-bir-teknik-toplant-yapilmas-konusunda-anlat.html>

27 <https://sana.sy/en/?p=307941>

28 <https://www.aa.com.tr/en/turkiye/new-border-gate-between-turkiye-iraq-to-be-opened/2892249>

29 <https://www.kurdistan24.net/tr/story/89014-Zet-Sinir-Kapisi-bugun-aciliyor>

30 <https://www.tehrantimes.com/news/484497/Iraq-chief-justice-due-in-Tehran-on-Tuesday>

görüşmede katılımcılar tarafından öne sürülen önerilerin kapsamlı bir sunumunu dinledi ve ekonomik duruma olumlu yansıyan, hizmet ve yaşam sorunlarının çözümüne katkı sağlayan tüm fikirleri memnuniyetle karşıladı ve desteklediğini yineledi. Sudani ayrıca Danışmanlar Kurulunun, Irak Mucitler Forumu'nu kurmak için çalıştığını vurguladı.³¹

Mısır ve İran, mart ayından bu yana ikili ilişkilerin normalleştirilmesini görüşmek üzere Bağdat'ta görüşmeler yapıyor. Görüşmeler, İran'ın önemli etkiye sahip olduğu Yemen, Lübnan ve Suriye gibi bölgelerdeki gerilimlerin azaltılmasına da odaklandı. Her iki tarafın da Mısır Cumhurbaşkanı Abdulfettah Sisi ile İran lideri İbrahim Reisi arasında bir görüşmenin yollarını aradığı bildiriliyor.³²

Irak Dışişleri Bakanı Fuad Hüseyin, on devletin büyükelçisi tarafından sunulan güven mektuplarını kabul etti. Bu çerçevede Dominik, Letonya, Meksika, Tayland, İrlanda, Belçika, Litvanya, Küba, Sosyalist Vietnam Cumhuriyeti ve Uruguay'ın yeni Irak büyükelçilerinin, Hüseyin'e güven mektuplarının kopyasını sundukları kaydedildi.³³

Irak Başbakanlık Su Kaynakları İşleri Danışmanı Sadık Cevad başkanlığındaki meteoroloji heyeti, Birleşik Arap Emirlikleri'ndeki (BAE) Ulusal Meteoroloji Merkezini ziyaret etti. Irak'tan gelen grup, ziyaret sırasında BAE'nin yağmur iyileştirme alanındaki çalışmalarının yanı sıra diğer ilgili bilimsel ve teknolojik gelişmeler hakkında bilgi aldı.³⁴

Dışişleri Bakanlığında yapılan açıklamaya göre, Irak'ın Ankara Büyükelçisi Macid el-Lecmavi, Türkiye Dışişleri Bakanlığı Büyükelçi ve Konsolosluk İşleri Genel Müdürü Nurdan Altıntaş ile bir araya geldi. Açıklamaya göre, görüşmede iki ülke arasındaki koordinasyon ve giriş vizelerinin verilmesini kolaylaştıracak ortak çalışmalar ele alındı.³⁵

• Güvenlik

Irak Ortak Operasyonlar Komutanlığı Sözcüsü Tahsin el-Hafaci, Irak'ta yılbaşından bu yana 100 terör örgütü IŞİD mensubunun öldürüldüğünü açıkladı. Hafaci, öldürülen IŞİD'li teröristlerin çoğunun Irak vatandaşı olduğunu söyledi. Hafaci, 2023 yılının terörle mücadele açısından özel olduğunu vurgulayarak, "100 teröristin öldürülmesi güvenlik güçleri için güzel bir başarıdır" ifadesini kullandı.³⁶

Irak Başbakanı Sudani Birleşmiş Milletler (BM) Genel Sekreterinin Irak Özel Temsilcisi ve BM Irak Yardım Misyonu (UNAMI) Başkanı Jeanine Hennis-Plasschaert'i kabul ederek

31 <https://ina.iq/turkmen/39021-babakan-sudani-danmanlar-kurulu-irak-mucitler-forumunu-kurmak-icin-calyor.html>

32 <https://shafaq.com/en/World/Egypt-and-Iran-engage-in-secret-talks-to-normalize-relations-in-Baghdad>

33 <https://ina.iq/turkmen/39105-on-devletin-buyukelcisi-guven-mektubunu-sundu.html>

34 <https://www.iraqinews.com/iraq/iraqs-water-resources-team-visits-the-uaes-national-center-of-meteorology/>

35 <https://ina.iq/turkmen/39071-irakn-ankara-buyukelcisi-turk-vatandalarna-giri-vizesi-verilmesinde-buyuk-kolayklar-olduunu-acklad.html>

36 <https://www.tebaajansi.com/irak/sozcu-hafaci-den-bu-yil-duzenlenen-operasyonlara-iliskin-aciklama-h307698.html>

bölgede güvenlik ve istikrarın sağlanmasını altını çizdi. Görüşme sırasında Sudani, Irak'ın bölgede güvenlik, istikrar ve sürdürülebilir kalkınmayı teşvik etmeye yönelik uluslararası çabaları desteklemeye istekli olduğunu yineledi. Sudani, kabinesinin çalışmalarının başlangıçtan bu yana çoğu sorunu çözmeye önemli ilerleme kaydettiğini ve bu sorunları çözmek için programında net öncelikler belirlediğini kaydetti.³⁷

• Ekonomi

Irak Maliye Bakanı Taif Sami, ABD'nin Irak Büyükelçisi Alina Romanowski'yi kabul etti. Açıklamaya göre görüşmede, Irak ile ABD arasındaki çeşitli iş birliği alanları, Irak ekonomisinin kalkınmasının desteklenmesi ve bu konuda hükümetin çabaları ele alındı. Bunun yanı sıra uzun vadeli yatırım ortaklıkları kurma olasılığı görüşüldü.³⁸

Irak Petrol Bakanlığından yapılan açıklamada, Irak'ın, Türkiye'den Ceyhan Limanı'na yapılan petrol akışını yeniden başlatmasını istediğini söyledi. Irak'ın devlete ait ham petrol pazarlacısı SOMO, BOTAŞ'a 13 Mayıs'tan itibaren ihracat ve yükleme operasyonlarının yeniden başlayacağını bildirdi.³⁹

Bağdat'ı ziyaret eden İran Petrol Bakanı Cevad Ovcı, İran devlet televizyonuna açıklama yaptı. İranlı bakan, iki ülke arasındaki enerji iş birliğini kapsayan bir mutabakat zaptının imzalandığını söyledi. Ortak petrol ve gaz sahalarının geliştirilmesi konusunda anlaşmaya varıldığını belirten Ovcı, gaz ve petrol boru hatlarının ve Irak petrol rafinerilerinin yeniden inşasının ve modernizasyonunun varılan anlaşmaların bir parçası olduğunu söyledi.⁴⁰

• Sağlık ve Sosyal Hayat

Musul Kültür Müzesi restorasyon projesi açıklandı ve "Yıkımdan İyileştirmeye" adlı bir serginin kurulacağı duyuruldu. 1952'de kurulan Musul Kültür Müzesi, Bağdat'taki Irak Müzesi'nden sonra ülkenin ikinci büyük müzesi olarak biliniyor.⁴¹

Bağdat'ta yüzlerce emekli, haklarını etkileyen yasal hükümlerde değişiklik yapılmasını talep ve protesto etmek için bir araya geldi. Göstericiler, Emeklilik Yasası'nın "İstifa eden veya işten ayrılanların hakları ve emekliler arasında ayrımcılık" konusunu ele alan 13 ve 14. maddelerinin uygulanması çağrısında bulundu.⁴²

Irak Cumhurbaşkanı Abdullatif Reşid, "Uzlaşma ve anlayış dilini ortak çalışmalarımızın temeli hâline getirmeliyiz" dedi. Cumhurbaşkanı Reşid, Barzan'da "Barzan Ulusal Anıtı'nın

37 <https://www.basnews.com/en/babat/806220>

38 <https://ina.iq/turkmen/39023-badat-ve-washington-uzun-vadeli-yatirm-ortakliklar-kurma-olasln-goruuyor.html>

39 <https://www.jpost.com/breaking-news/article-742819>

40 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/-iran-ile-irak-ortak-petrol-ve-gaz-sahalarinin-gelistirilmesi-konusunda-anlasti/2894594>

41 <https://bloop.com/museum/news/mosul-museum-iraq-restoration-exhibition/>

42 <https://shafaq.com/en/Iraq-News/Retirees-rally-in-Baghdad-to-demand-legal-reforms-for-fair-treatment-benefits>

açılış töreninde açıklamalarda bulunarak, herkesin içerisinde bulunulan aşamayı birlik ve beraberlik içinde aşmaya çalışmasının zamanının geldiğini vurguladı.⁴³

⁴³ <https://www.tebaajansi.com/irak/cumhurbaskani-uzlasma-dilini-ortak-calismalarimizin-temeli-yapmalıyiz-h307767.html>

■ TÜRKMEN GÜNDEMİ

• Siyaset

Birleşik Irak Türkmenler Cephesi Koalisyonu Başkanı Hasan Turan liderliğinde bir heyet 11 Mayıs 2023'te Irak İslam Yüksek Konseyi lideri Humam Hammudi ile bir araya geldi. Görüşmede Hammudi, Türkmenlerin Irak'ta üçüncü asli unsur olduklarına vurgu yaparak Türkmenlerin haklarının elde etmesi gerektiğini belirtti. Turan'ın heyetinde Türkmen Vefa Hareketi lideri Feryat Tuzlu, Türkmen Hak Partisi lideri Turhan Müftü ve ITC Başkan Yardımcısı Hişam Bayraktar yer aldı.⁴⁴

Türkmeneli Dernekleri Federasyonu Başkanı Mehmet Tütüncü, Birleşmiş Milletlerden (BM) bir heyeti ağırladı. Heyette, BM Uluslararası İnsan Hakları Koruma Teşkilatı Başkanı General Matias Meroving, Orta Asya Sorumlusu Albay Mirdamad Azizov, Azerbaycan Yetkili Temsilcisi Albay Mirdamed Azizov ve Asistanı Smeroving Derya yer aldı. Görüşmede Türkmenlerin hakları, demografik yapısı ve Türkmenlerine karşı işlenen insan hakları ihlalleri ele alındı.⁴⁵

Birleşik Irak Türkmenler Cephesi Koalisyonu adına Irak Türkmen Cephesi (ITC) Başkanı Hasan Turan, Bağdat'ta Devlet Yönetimi Koalisyonu toplantısına katıldı. Toplantıda bütçe ve yerel seçimler tartışıldı.⁴⁶

Irak'ta Türkmen kökenli Musul eski milletvekili Halil Said Mevla, Musul vilayetini ziyaret eden Muhammed Şiya es-Sudani'nin Telafer'i ziyaret etmemesini eleştirdi. Mevla sosyal medya üzerinden yaptığı açıklamada, Telaferliler hariç Sudani'nin Musul'daki bütün bileşenlerle görüşmesini Telaferlileri marjinalleştirme olarak niteledi.⁴⁷

İŞİD Tarafından İşlenen Suçları Araştırma Ekibi (UNITAD) Sorumlusu Christian Ritscher, Ataba el-Hüseyniye (Hz. Hüseyin Mezarı yönetimi) sorumlusu ve Ayetullah Sistani Vekili Abdulmehdi el-Kerbelayi ile görüştü. Görüşmede, Ritscher, Tuzhurmatu'da İŞİD'in halka karşı kimyasal silah kullandığını ifade etti. Görüşmede Ritscher'in "kimyasal silah etkilerinin hâlen devam ediyor" ifadesine yer verdiği açıklandı.⁴⁸

Irak'ın Selahaddin vilayetine bağlı Tuzhurmatu ilçesinde Kürt kökenli vatandaşların evlerine güvenlik güçleri tarafından el konulduğu belirtildi. 2017 Ekim ayından itibaren 12 eve gü-

44 <https://www.facebook.com/100064238966877/posts/pfbid02y6WYFc8X5Nwyyu7v9MjiZU7TXpvHAAVG1ZaPVow5hNqKeGvKjLzYCFLDYg597THGo/?mibextid=Nif5oz>

45 <https://www.facebook.com/100064626014973/posts/pfbid02gtf1hvAHCvBn25GRJ9ZS2Ag49ifPNVbQU2HMeNqyDexhzHgKVMXcgBUAE749LFE2L/?mibextid=Nif5oz>

46 https://www.facebook.com/story.php?story_fbid=pfbid09AaNPXkYGnf8GZf9P3U9a1ZhKMywywboojT9TWTNPmjfkKbKJovXDDP3Ny4iAmZl&id=100050509538694&mibextid=Nif5oz

47 https://www.facebook.com/story.php?story_fbid=pfbid02tqp7oV6wQjypexgDyBqJMCjScJbR55PLnxT1CpGqqhXnwfMne7PuVnYrzGvEdnBl&id=100044259332478&mibextid=Nif5oz

48 <https://shiwaves.com/arabic/news/132279-الأمم-المتحدة-دعوت-استخدم-الأسلحة-الكيميائية>

venlik güçlerince el konulduğu açıklandı. Bu sorunun Türkmen ve Arapların yoğun olduğu semtlerde yaşanmadığı ifade edildi.⁴⁹

• Güvenlik

Irak'ın Kerkük vilayetine bağlı Havice ilçesinde, terör örgütü IŞİD tarafından öldürüldükleri iddia edilen 5 kişiye ait cesedin yer aldığı bir toplu mezar bulunduğu belirtildi. Irak güvenlik güçleri tarafından yapılan açıklamaya göre başka cesetlerin olup olmadığına ilişkin araştırmalar devam ediyor.⁵⁰

Irak Ordusuna bağlı İstihbarat Birimi, Musul'da terör örgütü IŞİD'in patlayıcı maddeler ürettiği bir bölgeye operasyon düzenledi. Operasyonda yerel üretim olan 28 mayın ve patlayıcı C4 maddesi ele geçirildi.⁵¹

Irak İçişleri Bakanlığına bağlı İstihbarat Birimi, Diyala vilayetinde operasyon düzenledi. Düzenlenen operasyonda terör örgütü IŞİD'e bağlı 4 örgüt mensubunun yakalandığını açıkladı. Yakalanan teröristlerin IŞİD militanlarına lojistik ve gıda malzemeleri temin ettiği belirtildi.⁵²

Terör örgütü IŞİD, Musul vilayetinin doğusunda yer alan Nemrud nahiyesine bağlı Türkmenlerin yoğun olarak yaşadığı Şınnıf köyüne saldırı düzenledi. Saldırıda Haşdi Şaabi'ye bağlı 14. Tugay'ın 2 mensubu hayatını kaybederken 2 sivil de yaralandı. Söz konusu saldırı sonrasında Irak Ordusu tarafından yapılan operasyonda canlı bomba yeleği taşıyan bir teröristin etkisiz hâle getirildiği açıklandı.⁵³

• Kültür, Ekonomi ve Sosyal Faaliyetler

Irak Sanayi ve Maden Bakanı Halit Battal, Türkiye'nin Irak Büyükelçisi Ali Rıza Güney ile görüştü. Görüşmede Musul ve Telafer kentlerinde sanayi bölgelerin inşa edilmesi ele alındı. Türkiye-Irak arasındaki ilişkiler doğrultusunda Battal'ın kolaylıklar sağlamaya hazır olduğu ifade edildi.⁵⁴

49 <https://www.rudawarabia.net/arabic/middleeast/iraq/140520237>

50 <https://shafaq.com/ar/امن/العثور-على-مقبرة-جماعية-تعود-لحقيقة-داعش-في-كركوك>

51 <https://almawrid.news/contents/view/details?id=63145>

52 <https://www.dijlah.tv/index.php?page=article&id=328500>

53 <https://www.turkmenelitv.com/haberler/turkmeneli/item/41223-terror-orgutu-deas-musul-da-turkmen-koyu-ne-saldirdi.html>

54 <https://www.sahafahh.net/story/16282551/وزير-الصناعة-يبحث-مع-السفير-التركي>

■ IKBY GÜNDEMİ

• Siyaset

7 Mayıs'ta Irak Kürt Bölgesel Yönetimi (IKBY) Başbakanı Mesrur Barzani ve Başbakan Yardımcısı Kubat Talabani, Kürdistan Yurtseverler Birliği (KYB) ve Kürdistan Demokratik Partisi (KDP) arasındaki krizi çözme ve taraflar arasındaki birliği güçlendirme amacıyla altı aydan fazla süren çabaların ardından bir araya geldi.⁵⁵ Başbakanlıktan yapılan açıklamaya göre olumlu bir atmosferde gerçekleşen görüşmede, IKBY'nin karşı karşıya olduğu mali ve idari sorunlar ele alındı. Başbakan Barzani ve Yardımcısı Talabani, kabinedeki tüm sorunların her iki taraf arasında diyalog ve iş birliği yoluyla çözümünü konusunda hemfikir olduklarını belirtti. Görüşmeden sonra Talabani ve KYB'li bakanların Bakanlar Kurulu toplantılarına katılması bekleniyor.⁵⁶ Öte yandan ABD Dışişleri Bakanlığının Ortadoğu İşlerinden Sorumlu Yardımcısı Barbara Leaf, 3 Mayıs'ta IKBY'yi ziyaret ederek önce KDP lideri Mesut Barzani, ardından da IKBY Başkanı Neçirvan Barzani, Mesrur Barzani ve Kubat Talabani ile ayrı ayrı görüşmüştü. Analistlere göre, bu ziyaretten sonra söz konusu görüşmenin ABD baskısı ile gerçekleştiği yönünde değerlendirme yapıldı.⁵⁷ Öte yandan Barbara Leaf, Kubat Talabani'nin görüşme ile ilgili paylaşımını tekrar paylaşarak görüşmeyi "Mükemmel bir gelişme" olarak nitelendirdi.⁵⁸

Erbil'e bağlı Barzan bölgesinde yapımı tamamlanan Barzani Ulusal Anıtı 11 Mayıs'ta resmî törenle açıldı. İçinde müze, kütüphane, konferans ve sergi salonu da bulunan anıtın açılışı için düzenlenen törene KDP lideri Mesut Barzani, IKBY Başkanı Neçirvan Barzani, Başbakan Mesrur Barzani, IKBY Başbakan Yardımcısı Kubat Talabani, IKBY Parlamentosu Başkanı Revaz Faik ve Birleşmiş Milletler (BM) Irak Özel Temsilcisi Jeanine Hennis Plasschaert katıldı. Törende ayrıca Cumhurbaşkanı Abdullatif Reşid, Başbakan Muhammed Şiya es-Sudani, Parlamento Başkanı Muhammed el-Halbusi, Irak Dışişleri Bakanı Fuad Hüseyin, Irak Ulusal Hikmet Hareketi lideri Ammar el-Hekim'in yanı sıra yabancı ülkelerin Erbil ve Bağdat'taki temsilcileri ve hem Irak'tan hem de yurt dışından birçok yetkili de yer aldı.⁵⁹

IKBY Dış İlişkiler Dairesi Sorumlusu Sefin Dizayi, Katar'ın Bağdat Büyükelçisi Halit Hamad el-Sulaiti ile bir araya geldi. Katar'ın IKBY ile ilişkilerini güçlendirmekten memnuniyet duyduğunu ve bu amaçla Katar'ın IKBY'de başkonsolosluk açma adımlarının ilerlediğini söyleyen el-Sulaiti, "Konsolosluğun yakında resmen açılması planlanıyor" dedi.⁶⁰ Katar, IKBY'de konsolosluk açmayı 2021'de planlamıştı fakat koronavirüs ve bölgesel olaylar konsolosluğun açılışının ertelenmesine sebep olmuştu. IKBY'de mevcut durumda 41 konsolosluk ve yabancı temsilcilik var. Katar, konsolosluğu açtığına Erbil'de temsilcilik açan sekizinci Arap ülkesi olacak.

55 <https://www.bwar.news/?per=posts&pewakraw=view&id=5769>

56 https://www.youtube.com/watch?v=_c3CCAqAt8k

57 https://www.youtube.com/watch?v=_c3CCAqAt8k

58 <https://esta.krd/247686/>

59 <https://www.youtube.com/watch?v=YVR-eR8rk3s>

60 <https://www.kurdistan24.net/ckb/story/235938-قەتەر-کونسولگری-گەشتی-لە-هەریمی-کوردستان-دەکاتەود->

Ulusal Hikmet Akımı lideri Ammar el-Hekim Süleymaniye’de Kesnezani Tarikatı lideri Şeyh Nehro Kesnezani’yi ziyaret etti. 12 Mayıs’ta gerçekleşen ziyaret kapsamında el-Hekim, Kesnezani Tarikatı tarafından düzenlenen Mevlidi Nebevi törenine katıldı.⁶¹

• Güvenlik

Erbil Havaalanı’ndan “sahte pasaport ile yurt dışına çıkma girişiminde bulunan” terör örgütü PKK/KCK üyesi Azime Arsu yakalandı.⁶² Konuya ilişkin açıklama yapan Erbil İkamet Dairesi Müdürlüğü, sahte pasaportla tutuklanan KCK üyesi Azime Arsu’nun Irak makamlarının talebi üzerine Bağdat’a teslim edileceğini duyurdu Öte yandan KCK Dış İlişkiler Komitesinden yapılan açıklamada, Arsu’nun “tedavi amacıyla yurt dışına gitmeye çalıştığı” belirtildi.⁶³

Irak Sınır Koruma Güçleri tarafından Süleymaniye, Halepçe, Raparin ve Germiyan bölgeleri ile İran arasındaki sınır hattında 36 gözetim noktası kurulacağı duyuruldu. Irak Sınır Koruma Güçleri Birinci Bölge Sözcüsü Kervan Hoşnav, kurulacak 36 gözetim noktasının en yeni teknoloji araçları ile donatılacağını belirtti. Hoşnav, mevcut durumda Germiyan bölgesinden başlayarak Halepçe’ye bağlı Pençven ilçesine kadar 18 gözetim noktası kurulacağını belirtti. Hoşnav ayrıca, kalan 18 noktanın da Süleymaniye sınırlarından Kaladze ve Raparin bölgesine kadar kurulacağı ifade etti.⁶⁴

• Ekonomi

Erbil’e bağlı Mergesor ilçesinin Şervana Mezin nahiyesi ile Hakkâri’nin Derecik ilçesindeki Umurlu (Girane) köyü arasında yer alan Zet-Derecik Sınır Kapısı 10 Mayıs’ta düzenlenen resmî törenle açıldı. Törene Erbil Valisi Ümit Hoşnav, Mergesor Kaymakamı Ahmet Gaffur, Hakkâri Valisi İdris Akbıyık, Türkiye’nin Erbil Başkonsolosu Mehmet Mevlüt Yakut, Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP) 27. Dönem Hakkâri Milletvekili Husret Dinç gibi birçok yetkili isim katıldı.⁶⁵ Gaffur, açılışın ekonomik kriz, terör örgütü IŞİD’e karşı savaş ve daha sonra da koronavirüs salgını nedeniyle ertelendiğini belirtti. Kapının yolcu geçişlerine açılacağını dile getiren Ahmet Gaffur, “Bu kapının açılması ekonomik açıdan her iki taraf için de stratejik önemdedir” dedi. Törende konuşma yapan Erbil Valisi Ümit Hoşnav da “Bu uluslararası kapının açılması inşa, istikrar, refah ve daha fazla hizmete vesile olacaktır. Kapı sayesinde bölgede ticaret ve iş imkânları artacaktır” dedi.⁶⁶ Açılan sınır kapısı İKBY tarafından Zet, Türkiye tarafından ise Derecik ismi ile adlandırılmaktadır.

61 https://m.facebook.com/story.php?story_fbid=pfbid0sxxhkgd9UXTALpCj1Au3rC2Wvjm26oZpwsTJ4ZAsTznKAZuAm6sMrPruHiFr8Si96l&id=957463584360619&mibextid=Nif5oz

62 <https://firatnews.com/kurdistan/kdp-gucleri-agir-hasta-azime-arsu-yu-tutukladi-184001>

63 <https://balkesh.com/slide/34756/>

64 <https://www.rudaw.net/sorani/kurdistan/090520235>

65 <https://www.bwar.news/?per=posts&pewakraw=view&id=5792>

66 <https://www.rudaw.net/sorani/kurdistan/10052023>

Barzani Ulusal Anıtı'nın açılış törenine katılmak isteyenlere Suriye'nin kuzeydoğusundaki kapı yetkilileri tarafından geçiş izni verilmemesi iddiası ile Fişhabur-Semalka Sınır Kapısı'nın İKBY tarafından kapatıldığı belirtildi. Kapının kapatılması nedeniyle iki taraf arasındaki ekonomik ilişkilerin zarar göreceği belirtildi. İKBY ile Suriye'nin kuzeydoğusu arasındaki en önemli kapılardan biri olan sınır kapısının Suriye'nin kuzeydoğusuna giden gıda ve erzak ihtiyacının yüzde 60'ını karşıladığı ifade edildi.⁶⁷ Kapının ne zaman açılacağına dair ise bir açıklama yapılmadı.

İKBY Maliye Bakanlığı tarafından yayımlanan nisan ayı memur maaşı tablosuna göre, nisan ayı memur maaşının 14-31 Mayıs tarihleri arasında dağıtılacağı belirtildi.⁶⁸ Bağdat tarafından 400 milyar dinar gönderilmesine rağmen memur maaşının dağıtımı için hala 170 milyar dinara daha ihtiyaç olduğu aktarıldı. 6 Nisan'da mart ayı memur maaşı dağıtımına başlanırken, 14 Mayıs'ta da nisan ayı memur maaşı dağıtımına başlandığı kaydedildi.⁶⁹ 2023 yılının başlangıcından bu yana bölgede memur maaşlarının dağıtımı gecikmektedir.

67 <https://www.sharpress.net/all-detail.aspx?Jimare=216210>

68 <https://www.kurdiu.org/ku/b/533866>

69 https://drawmedia.net/page_detail?smart-id=12788

■ KÖRFEZ GÜNDEMİ

• Güvenlik

Umman basını tarafından aktarılan haberlere göre İran Silahlı Kuvvetleri Genelkurmay Başkanı Tümgeneral Muhammed Bagri, 9 Mayıs tarihinde Maskat'a gerçekleştirdiği ziyaretinde Umman Sultanı Heysem bin Tarık ile bir araya geldi. Aktarılan haberlerde Sultan Heysem'in Genelkurmay Bagri ile Hürmüz Boğazı'ndaki güvenliği ve gelişmeleri değerlendirdiği açıklanmıştır. Keza haberlerde Bagri'nin, Umman'ın bölge güvenliği konusundaki katkısının büyük olduğunu belirttiği yazıldı. Bununla birlikte Sultan Heysem'in yakın dönemde Tahran'ı ziyaret edeceğini bildirdiği bilgisi verildi.⁷⁰

Suudi Arabistan Dışişleri Bakanlığı tarafından yapılan yeni açıklamaya göre Suudi Arabistan, Sudan'daki tahliye işlemlerini 10 Mayıs tarihi itibarıyla resmen tamamladı. Yapılan açıklamada Suudi Arabistan'ın yaklaşık 3 hafta süren tahliye sürecinde 404'ü Suudi Arabistan vatanı ve 8 bin 51'si farklı ülkelerden olmak üzere toplamda 8 bin 455 kişiyi Port-Sudan'dan Kral Faysal Cidde Deniz Limanı'na tahliye ettiği yazıldı. Keza farklı ülkelerin tahliye ettiği 11 bin 184 kişinin de kendi ülkesine geçiş yapması için yardımcı olduğu da yazıldı.⁷¹

• Ekonomi

Suudi Arabistan Kralı Selman bin Abdülaziz, 7 Mayıs tarihinde verdiği açıklamasında Sudan'daki durumların düzelmesi ve savaş nedeniyle ortaya çıkan halk arasındaki yoksulluğun önlenmesi için Suudi Arabistan'ın 100 milyon dolar değerinde bağışta bulunacağını söyledi. Verilen açıklamada bağışların gıda ve tıbbi yardımlarından oluşacağını bildirildi.⁷²

Umman Ticaret Bakanlığı tarafından yapılan son açıklamaya göre, 2023 yılının ilk çeyreği itibarıyla 2 bin 200 kilometrekareyi kapsayan 13 farklı yatırım bölgesindeki toplam yabancı yatırım değeri 39 milyar dolara ulaştı. Yapılan açıklamada Umman'ın petrol dışındaki gelir kaynağını sağlama konusunda büyük oranda başarıyı elde ettiği söylendi. Bununla birlikte yapılan açıklamada Umman'ın alanı genişletip daha farklı yatırımları cezbetmek için adımlarını ilerleteceği söylendi.⁷³

Umman Ticaret Bakanlığı tarafından yapılan açıklamaya göre, Umman'ın 2023 yılının ilk çeyreğindeki dış geliri %6 oranında arttı. Yapılan açıklamada dış gelirin büyük kısmının OPEC Plus kararının ardından yapılan petrol satışlarından geldiği söylendi.⁷⁴

Son dönemlerde popülerlik kazanan Suudi Arabistan Enerji Bakanı Abdülaziz bin Selman'dan

70 <https://www.almayadeen.net/news/politics/القریب-المستقبل-الطهران-في-المستقبل-القریب>

71 <https://asharq.com/ar/206MNRgicTZ3WyqpYtGyBy-السعودية-تعلم-إنهاء-عمليات-الإجلاء>

72 <https://www.zawya.com/ar/100-سیاسة-x52l4kn>

73 <https://alarab.co.uk/قفزة-في-تدفق-رؤوس-الأموال-إلى-المناطق-الخاصة-والحررة-بسلطنة-عمان>

74 <https://www.zawya.com/ar/6-2023-التعاون-الخليجي-مجلس-الاقتصاد-دول-مجلس-التعاون-الخليجي>

yeşil hidrojen konusunda yeni açıklama geldi. Bakan Abdülaziz, geçtiğimiz günler içerisinde Rotterdam'da düzenlenen yeşil hidrojen zirvesinde Suudi Arabistan'ın yeşil hidrojenini Avrupa'ya Almanya ve Hollanda ülkeleri üzerinden ihraç edeceğini açıkladı. Keza Bakan Abdülaziz, Suudi Arabistan'ın her iki ülkeyle de kazan-kazan ilişkisi doğrultusunda yeşil hidrojen üretimi ve ihracatı konusunda önemli anlaşmalara imza attığını açıkladı.⁷⁵

• Siyaset

BAE Dışişleri Bakanlığı tarafından yapılan resmî açıklamaya göre, 8 Mayıs tarihinde BAE Devlet Başkanı Muhammed bin Zayid, Suriye Devlet Başkanı Beşar Esad ile telefon görüşmesinde bulundu. Verilen açıklamada Esad'ın, Suriye'nin Arap Birliğine döndürülmesi konusunda BAE'nin gösterdiği girişiminden ötürü Muhammed bin Zayid'e teşekkür ettiği yazıldı. Görüşmeyi talep eden tarafın Suriye'nin olduğu bilgisi verildi.⁷⁶

Bahreyn Dışişleri Bakanı Abdülhatif ez-Ziyani, geçtiğimiz hafta içerisinde Ukraynalı mevkidaşı ile görüşmek için Kiev'e ziyaret gerçekleştirdi. Bakan ez-Ziyani, ziyareti sonrasında verdiği açıklamasında Zelenski tarafından karşılanmasının ardından savaşla ilgili gelişmeleri Ukraynalı mevkidaşı Kuleba ile değerlendirdiğini söyledi.⁷⁷

Sudan Geçici Egemenlik Konseyi Başkanı Abdülfettah el-Burhan, 8 Mayıs tarihinde verdiği açıklamasında Suudi Arabistan'a teşekkür ederek, 06 Mayıs tarihinde Sudan Geçici Egemenlik Konseyi Başkanı Abdülfettah el-Burhan ve Geçici Egemenlik Konseyi Başkan Yardımcısı Hızlı Destek Güçleri Komutanı Muhammed Hamdan Dagalo (Hamidti) temsilcileri arasında Cidde'de düzenlenen görüşmelerin başarısız kaldığını, Sudan'ın dış güçlerden yetki ve emirler alandan bağımsız bir şekilde ilerleyeceğini ve iç sorunlarını halledeceğini söyledi. Açıklamasının ardından Mısır basınına açıklamada bulunan el-Burhan, "Dış güçlerin bizi empoze etmesini istemiyoruz. Sudan'daki mevcut krizi çözümlenmenin en iyi yolu barışçıl bir çözümdür. Hartum'daki Hızlı Destek Güçlerinin varlığını sona erdirmek üzereyiz. Savaşın diğer şehirlere sıçramasından korkuyoruz. Hızlı Destek Güçleri ile diyalog sürecine girmekten fayda yok" ifadelerini kullandı. Cidde'de iki taraf temsilcileri arasında gerçekleşen görüşmenin Suudi Arabistan ve ABD'nin girişimleriyle gerçekleştiği bilinmektedir. Blinken'in görüşme öncesinde Suudi mevkidaşı bin Farhan ile süreci değerlendirdiği hatırlanmaktadır. Takip eden günler içerisinde ve Suudi Arabistan'ın yoğun girişimi sonucunda savaşan iki taraf arasında Sudan halkını korumak ve Suudi Arabistan tarafından 100 milyon dolar değerinde bağışlanan gıda tıbbi yardımların ulaşması için iki taraf temsilcileri arasında 12 Mayıs tarihinde Cidde'de "Cidde Bildirgesi"nin imzalandığı açıklandı.⁷⁸

75 <https://attaqa.net/2023/05/11/وزير-الطاقة-السعودي-صادراتنا-من-البيد/>

76 <https://www.dailysabah.com/arabic/arab-world/2023/05/08/رئيس-الإمارات-وبشار-الأسد-يبحثان-تعزيز-التعاون-المشترك>

77 <https://arabic.cnn.com/middle-east/article/2023/05/05/bahrain-fm-meets-zelensky-ukraine>

78 <https://www.okaz.com.sa/news/local/2132916>

10 Mayıs tarihinde Bahreyn Dışışleri Bakanlığı tarafından yapılan açıklamaya göre Bahreyn, 10-11 Mayıs tarihleri içerisinde düzenlenen “İstanbul İş Birliği Girişimi” toplantısına ev sahipliği yaptı. Toplantıya Suudi Arabistan, BAE, Katar, Kuveyt ve Umman’dan gelen heyetlerin/ temsilcilerin de katıldığı bildirildi. Keza bakanlık tarafından verilen açıklamada toplantı başkanlığının Bahreyn Dışışleri Bakanlığı Siyasi İşler Müsteşarı Abdullah bin Ahmed Al Halife tarafından yapıldığı beyan edildi. Bununla birlikte NATO’dan katılan temsilcinin ise NATO Genel Sekreterinin Siyasi İşler ve Güvenlik Politikasından Sorumlu Yardımcısı Javier Colomina’nın olduğu bildirildi. Türkiye’den herhangi bir heyetin katılıp katılmadığıyla ilgili net bilginin verilmediği öğrenildi.⁷⁹

79 <https://alkhaleejonline.net/سياسة/البحرين-تستضيف-الاجتماع-الخامس-لمبادرة-إسطنبول-للتعاون>

■ KUZAY AFRİKA GÜNDEMİ

Bu bölüm 8-14 Mayıs 2023 tarihleri arasındaki Fas, Cezayir, Tunus, Libya, Mısır ve Sudan'daki siyaset, ekonomi ve güvenlik gelişmelerini mercek altına almaktadır.

• Siyaset

Kuzey Afrika'daki iç siyaset ve dış politika gelişmeleri incelendiğinde bu hafta on temel konunun ön plana çıktığı görülmektedir.

Bu bağlamda öne çıkan ilk gelişme, Fas'ın, Sudan'a barış ve istikrar getirmek için uluslararası eylem çağrısında bulunmasıdır. Fas Dışişleri Bakanı Nasır Burita, uluslararası toplumu Sudan'da barış ve istikrarı destekleme çabalarını yoğunlaştırmaya ve bölgelerde herhangi bir güvenlik aksamasından kaçınmaya çağırdı. Arap Birliği dışişleri bakanlarının pazar günü toplantısında Sudan'a ayrılan oturumda konuşan diplomat, Fas'ın ülkedeki güvenlik durumunun geldiği noktadan duyduğu üzüntü ve endişeyi dile getirdi. Fas'ın Sudan ile koşulsuz dayanışma içinde olduğunu ve ülkenin mevcut krizin üstesinden gelmesine yardımcı olmak için gerekli tüm yardım ve desteği sağlamaya devam edeceğini sözlerine eklemiştir. Bakan ayrıca Fas'ın, Arap Birliği ve diğer devletlerin insani yardım gönderilmesi ve yapıcı bir diyaloga elverişli bir ortam oluşturmak için arabuluculuk çabaları da dâhil olmak üzere duruma yardımcı olmak için attıkları girişimleri ve adımları desteklediğini de ifade etti.⁸⁰

İkinci gelişme, Fas'ın İsrail'in Gazze'ye yönelik son saldırısını kınamasıdır. Fas, İsrail'in Gazze'ye yönelik ölümcül hava saldırılarına yönelik uluslararası kınamalara dâhil olarak şiddetin sona erdirilmesi ve barış müzakerelerine geri dönülmesi çağrısında bulundu. Fas Dışişleri Bakanlığı yaptığı açıklamada şiddetin derhâl sona erdirilmesi ve müzakerelere geri dönülmesi çağrısında bulunmuştur. Bakanlık ayrıca durumu daha da tırmandırabilecek ve barış sürecini olumsuz etkileyebilecek tek taraflı şiddet eylemlerini reddettiğini yineledi. Faslı bakanlık, kapsamlı ve kalıcı bir ateşkesin ancak uluslararası kabul görmüş iki devletli çözüm temelinde diyalog yoluyla sağlanabileceğini vurguladı.⁸¹

Üçüncü gelişme, Cezayir Cumhurbaşkanı Tebbun'un, basın özgürlüğüne yönelik baskıların ortasında önde gelen gazetecilerle bir araya gelmesidir. Cezayir Cumhurbaşkanı Abdülmeccid Tebbun, ülkede medyaya yönelik baskıların sürdüğü bir dönemde çarşamba günü Dünya Basın Özgürlüğü Günü münasebetiyle düzenlenen resmî bir törende önde gelen bazı kritik gazetecilerle bir araya gelmiştir. Al-Araby Al-Jadeed haber sitesine göre, gazetecilerden bazıları çalışmalarını nedeniyle yetkililer tarafından hapse atılmıştı, diğerleri ise Cezayir'de daha önce engellenmiş olan haber sitelerine bağlıydı. Dünya Basın Özgürlüğü Günü anısına düzenlenen toplantı, Cezayir'in 2019 Hirak Protestolarını haberleştiren gazetecilere yönelik baskıları da içeren basın özgürlükleri konusundaki kötü siciline rağmen gerçekleşti.⁸²

80 <https://www.morocoworldnews.com/2023/05/355339/morocco-urges-international-action-to-bring-peace-stability-to-sudan>

81 <https://www.morocoworldnews.com/2023/05/355427/morocco-condemns-israels-latest-aggression-on-gaza>

82 <https://www.newarab.com/news/algeria-president-meets-journalists-amid-media-clampdown>

Dördüncü gelişme, Tunus Cumhurbaşkanı Said'in, Cerbe adasındaki sinagogun önünde altı kişinin öldürülmesinin ardından Tunus'un "güvenli" olduğunu bildirmesidir. Tunus Cumhurbaşkanı Kays Said, bir polis memurunun çoğu Afrika'nın en eski sinagogunun önünde olmak üzere altı kişiyi vurarak öldürmesinin ardından, önemli bir turizm merkezi olan ülkesinin güvenliği konusunda dünyaya güvence vermeye çalıştı. Salı günü gerçekleşen toplu silahlı saldırı, tatil adası Cerbe'deki tarihî Ghriba Sinagogu'nda her yıl düzenlenen Yahudi hac ziyareti sırasında paniğe yol açtı. Ofisi tarafından yayımlanan bir videoya göre Said çarşamba günü ulusal güvenlik konseyi toplantısında saldırıyı kınadı. "Tunus halkına ve tüm dünyaya Tunus'un istikrarını bozmaya yönelik bu tür bir girişime rağmen güvende kalacağı konusunda güvence vermek istiyorum" ifadelerini kullandı. Said saldırının amacının "huzursuzluk çıkarmak, turizm sezonunu sabote etmek ve devlete saldırmak" olduğunu ifade etti.⁸³

Beşinci gelişme, Libya dışişleri bakanının Bahreynli mevkidaşı ile Arap ve bölgesel gelişmeleri görüşmesidir. Libya Dışişleri Bakanı Necla el-Menguş, Bahreynli mevkidaşı Abdullahif bin Raşid el-Zayani ile son Arap ve bölgesel gelişmeleri ele aldı. Dışişleri Bakanlığı Basın Ofisinden yapılan açıklamada Bahreyn dışişleri bakanının resmî bir ziyaret için Bahreyn'e gelen El-Menguş'u kabul ettiği belirtildi. Görüşmede Libya ve Bahreyn arasındaki ilişkiler ve diplomatik eğitim de dâhil olmak üzere çeşitli alanlarda ikili iş birliğinin geliştirilmesi yolları üzerinde duruldu. Görüşmede ayrıca Arap ve bölgesel konulardaki son gelişmelere de değinildi.⁸⁴

Altıncı gelişme, Libya Başkanlık Konseyi Başkanı Muhammed Menfi ve ABD'nin Libya Özel Temsilcisi Richard Norland'ın, Libya'nın güney sınırlarının güvenliğini ve kamu harcama öncelikleri üzerine tartışmasıdır. Libya Başkanlık Konseyi Başkanı Muhammed Menfi, pazartesi günü ABD'nin Libya Özel Temsilcisi Richard Norland ile güney sınırlarının güvence altına alınması ve bu yıl yapılacak seçimlere yönelik kamu harcamaları önceliklerini görüştü. PC tarafından yapılan açıklamaya göre bu görüşme, ABD'nin Libya Maslahatgüzarı Leslie Ordeman'ın da katılım sağladığı sanal bir toplantı sırasında gerçekleşti. Açıklamaya göre iki taraf, ulusal uzlaşma projesinin güçlendirilmesinin yanı sıra güney sınırlarını güvence altına almak için ortak bir askerî güç oluşturulması ve kamu harcama önceliklerini düzenlemek ve tüm Libya halkının petrol gelirlerinden faydalanmasını sağlamak için ulusal mekanizmalar kurulması gerekliliğini ele aldı.⁸⁵

Yedinci gelişme Mısır Cumhurbaşkanı'nın, Sudan'daki krizde yerinden edilen herkese tıbbi destek sağlanması talimatını vermesidir. Sağlık Bakanlığı sözcüsü Dr. Hüsam Abdulgaffar, Sudan krizinin başlangıcından bu yana Mısır Sağlık ve Nüfus Bakanı Dr. Halid Abdulgaffar'ın, yerinden edilen insanlara ilaç ve tıbbi malzeme sağlamak için hazırlık seviyesini en üst dü-

83 <https://www.newarab.com/news/tunisia-safe-saied-says-after-6-killed-outside-synagogue>

84 <https://libyaobserver.ly/news/libyan-fm-discusses-her-bahraini-counterpart-arab-and-regional-developments>

85 <https://libyaobserver.ly/news/menfi-and-norland-discuss-securing-southern-borders-and-public-spending-priorities>

zeye çıkarma talimatı aldığını bildirdi. Abdulgaffar bir televizyon röportajında, Sağlık Bakanlığının yerinden edilenleri farklı bir şekilde kabul etmek ve onlara tıbbi destek sağlamak için tıbbi kliniklerin, hastanelerin ve tıbbi ekiplerin sayısını arttırdığını da sözlerine ekledi.⁸⁶

Sekizinci gelişme, Hindistan hava kuvvetleri ile ortak eğitimler gerçekleştirilmesidir. Mısır ve Hindistan hava kuvvetleri, iki ülke arasındaki askerî iş birliğinin desteklenmesi ve güçlendirilmesi çerçevesinde Mısır hava üslerinden birinde ortak eğitimler gerçekleştirdi. Eğitim, her iki taraftan katılan unsurlar arasında eğitim deneyimlerinin paylaşılmasına katkıda bulunan havada yakıt ikmalî eğitimi de dâhil olmak üzere bir dizi ortak tatbikatın uygulanmasını içermektedir.⁸⁷

Dokuzuncu gelişme, Mısır, Suriye'nin Arap Birliğine dönüşünün tam normalleşme anlamına gelmediğini bildirmesidir. Mısır Dışişleri Bakanı Samih Şükri, Suriye'nin Arap Birliğine yeniden kabul edilmesinin Suriye rejimiyle ilişkilerin tamamen normalleşmesi anlamına gelmediğini bildirdi. Arap Birliğinin pazar günü Suriye'nin üyeliğini 12 yıl askıya aldıktan sonra yeniden kabul etti. Şükri, televizyonda yaptığı açıklamada "Suriye'nin Arap Birliğine geri dönmesi, hükûmetiyle tam normalleşme anlamına gelmiyor. Suriye'nin yeniden üyeliğe alınması temsil düzeyini yükseltiyor. Ancak bu, güveni teşvik eden bir vizyon, anlayış ve prosedürlerin oluşturulması için bir ilk adımdır" ifadelerini kullandı.⁸⁸

Onuncu gelişme Sudan'da çatışan tarafların Cidde Deklarasyonu ile sivilleri korumayı kabul etmesidir. Sudan'da çatışan taraflar sivilleri korumayı ve insani yardımların geçişine izin vermeyi taahhüt etti. Sudan Silahlı Kuvvetleri (Sudan Armed Forces - SAF) ve rakibi Hızlı Destek Kuvvetleri (HDK) cuma günü erken saatlerde "Cidde Sudan Sivillerini Koruma Taahhüdü Deklarasyonu" başlıklı bir belge imzaladı. Sivillerin ihtiyaçlarını karşılamak üzere insani yardım faaliyetlerini kolaylaştırmak için Uluslararası İnsancıl Hukuk kapsamındaki temel yükümlülüklerini yeniden teyit etmişlerdir. Ortak deklarasyonda, tarafların Sudan'ın egemenliğine, birliğinin ve toprak bütünlüğünün korunmasına olan sarsılmaz bağlılığı teyit edildi.⁸⁹

• Ekonomi

Bu hafta Kuzey Afrika'da ekonomi bağlamında yaşana gelişmeler incelendiğinde altı gelişmenin ön plana çıktığı görülmektedir.

Bu bağlamda öne çıkan ilk gelişme Fas'ın turizm konusunda önemli bir rota hâline gelmek için imzaladığı anlaşmalar ile ilgilidir. Fas Ulusal Turizm Ofisi (Office National Marocain du

86 <https://www.egypttoday.com/Article/1/124206/Egypt-s-President-directs-to-provide-medical-support-to-all>

87 <https://www.dailynewsegypt.com/2023/05/08/egyptian-indian-air-forces-carry-out-joint-trainings/>

88 <https://www.aa.com.tr/en/africa/egypt-says-syrias-return-to-arab-league-does-not-entail-full-normalization/2893825>

89 <https://saudigazette.com.sa/article/632383>

Turisme -ONMT), Fas'ı uluslararası pazarda bir seyahat destinasyonu olarak tanıtmak amacıyla çeşitli uluslararası turizm grupları ve kuruluşlarıyla ortaklık anlaşmaları imzaladı. 1-4 Mayıs tarihleri arasında Dubai'de düzenlenen Arabian Travel Fair kapsamında imzalanan anlaşmalar ONMT'nin 2026 yılına kadar Körfez ülkelerinden ve bölgeden Fas'a gelen turist sayısını iki katına çıkarma hedefinin bir parçasıdır. Turizm ofisinin ortaklık kurduğu gruplar arasında Singapurlu Wego da yer aldı. Singapur ve Dubai merkezli Wego, bir meta arama motoru ve Ortadoğu, Kuzey Afrika ve Asya Pasifik'teki en büyük seyahat pazarıdır. ONMT ayrıca BAE'nin önde gelen seyahat acentelerinden Cozmo Travel ile de bir anlaşma imzaladı. Web sitesine göre, Ocak 2010'da faaliyete geçen seyahat acentesi, işletmelere ve bireylere özelleştirilmiş seyahat çözümleri ve dünya standartlarında ürün ve danışmanlık hizmetleri sunma konusundaki kararlılığını giderek arttı. Japon seyahat hizmetleri devi Miki Travel da ONMT'nin ortaklık kurduğu şirketler arasında yer aldı. Web sitesine göre, seyahat hizmetleri sağlayıcısı, transfer hizmetleri ve konaklama seçenekleri de dâhil olmak üzere geniş bir seyahat ürünleri portföyü sunmaktadır. Ayrıca ulusal ofis, diğer ödüllerin yanı sıra 2021 yılında BAE'deki en iyi seyahat acentesi seçilen Kuveytli çevrim içi seyahat şirketi Rehat ile de ortaklık kurdu. ONMT, seyahat operasyonlarının hacmini ve Fas'a gelen turist akışını artırmak amacıyla Emirates Havayolları ile bir ortaklık anlaşması imzaladı. ONMT CEO'su Adel El Fakir, anlaşmanın ofisin pazarlama, havayolu, dijital ve dağıtım olmak üzere dört alanı güçlendirmeye odaklanan 2023 "Light in action" girişiminin bir parçası olduğunu bildirdi. ONMT, Asya pazarının ötesinde, misyonu şimdiye kadarki en iyi seyahat deneyimlerine ilham vermek, paylaşmak ve liderlik etmek olan Avustralyalı grup Intrepid Travel ile ortaklık kurmuştur. Son yıllarda Fas turizm ofisi, özellikle son kampanyası "Fas, Işık Ülkesi" aracılığıyla Fas'ı dünya çapındaki gezginler için bir turizm destinasyonu olarak tanıtmaya çabalarını pekiştirdi.⁹⁰

İkinci gelişme, Fas Rus yakıtı ithal edebileceğini açıklamasıdır. Fas Ukrayna'yı işgali nedeniyle Batı'nın Moskova'ya uyguladığı yaptırımlar sürerken Rusya'dan yakıt ithal etme olasılığını gündeme getirdi. Başbakan Aziz Ahnuş, pazartesi günü bir parlamento oturumunda "Fas'ın Rus kömürü ithal ettiği gibi Rus yakıtı ithal etmesi de muhtemel. Rabat'ın bunu yapmasını engelleyen hiçbir şey yok. Rusya ya da Ukrayna'dan tahıl ithal etmemizi de hiçbir şey engellemiyor" ifadelerini kullandı.⁹¹

Üçüncü gelişme, Fas-İsrail ticaretinin Ocak 2023'te 13,8 milyon dolara ulaşmasıdır. Fas ve İsrail arasındaki ticaret Ocak 2023'te geçen yılın aynı dönemine göre %626,32 oranında artış göstermiştir. İsrail Merkezi İstatistik Bürosunun Abraham Accords Peace Institute (İbrahim Anlaşmaları Barış Enstitüsü) tarafından paylaşılan yeni verileri, iki ülke arasındaki ticaretin Ocak 2023'te 13.8 milyon dolara ulaştığını göstermektedir. Abraham Accords Peace Institu-

90 <https://www.morocoworldnews.com/2023/05/355328/moroccos-tourism-office-signs-various-international-agreements-in-dubai>

91 <https://www.aa.com.tr/en/africa/morocco-says-likely-to-import-russian-fuel/2892592>

te'ün raporunda, anlaşma üyesi ülkeler arasında çok taraflı bir serbest ticaret bölgesinin potansiyel faydaları vurgulanarak, 150.000'den fazla istihdama olanak sağlayacağı ve 75 milyar doları aşan yeni ekonomik faaliyet oluşturacağı belirtildi.⁹²

Dördüncüsü, Libya'nın güneyinde enerji yatırımları konusunda rekabet yaşandığı ile ilgilidir. İlgili haberde Fransa menşeli web sitesi Africa Intelligence'de yayınlanan bir analiz alıntılanı. Bu doğrultuda ilgili yazı, Abu Dabi Ulusal Petrol Şirketinin (ADNOC) Libya'nın güneyindeki Gadamis Havzası'na enerji yatırımları yapma noktasında İtalyan enerji şirketi ENI ve Fransız Total ile rekabet içinde olduğunu kaydetti. İlgili analizde Libya Ulusal Petrol Şirketinin (NOC) Tunus ve Cezayir sınırlarında petrol ve doğal gaz aranması için yukarıda adı geçen şirketlerle görüşmelere başladığı ifade edildi. Bununla beraber NOC'un petrol ve doğal gaz sektörüne yönelik yatırımları genişletmek ve sektörü iyileştirmek adına uluslararası yatırım arayışında olduğu, buna bağlı olarak BAE'nin de son dönemde Libya'ya yöneliminin arttığı belirtildi. Son olarak ENI ve Total'in Libya'da güçlü bir "network" ve altyapıya sahip olduğu, ocak ayında NOC ile ENI'nin 8 milyar dolar değerinde bir anlaşmaya imza attığı aktarıldı.⁹³

Beşinci gelişme, Mısır'da iç ticareti geliştirmeye yönelik atılan adımlar ile ilgilidir. İç Ticareti Geliştirme Kurumu (ITDA) bünyesinde yer alan Tedarik ve İç Ticaret Bakanlığı tarafından 8 Mayıs'ta yapılan açıklamaya göre, Mısır'daki ilk iç ticaret bilgi merkezini kurmak üzere Askerî Üretim Bakanlığı ile bir iş birliği protokolü imzalandığı duyuruldu. Anlaşmanın, iç ticaret sisteminin altyapısını büyütmeyi ve teknik personelin iç ticaret sistemlerinin iyileştirilmesine katılma becerilerini geliştirmeyi amaçladığı belirtildi. Bununla birlikte, ticari sicil yönetimin ve Mısır Ticaret Odaları Federasyonu (FEDCOC) ve Mısır Sanayi Federasyonu (FEI) üyelerine sağlanan hizmetlerin verimliliğini arttırmayı amaçladığı ifade edildi.⁹⁴

Altıncı gelişme, Mısır'da manşet enflasyonun nisan ayında %30,6'ya gerilemesidir. Devlet istatistik kurumu CAPMAS'ın çarşamba günü açıkladığı verilere göre, Mısır'da nisan ayında yıllık kentsel tüketici enflasyonunun mart ayındaki %32,7 seviyesinden %30,6'ya gerileyerek analistlerin beklentilerinin altında gerçekleştiği ifade edildi. Aylık bazda kentsel enflasyonun mart ayında %2,7 ve şubat ayındaki %6,5 seviyelerinden %1,7'ye gerilediği belirtilmiştir.⁹⁵

• Güvenlik

Kuzey Afrika'da güvenlik gelişmeleri incelendiğinde bu hafta dört konu ön plana çıkmaktadır.

Bu gelişmelerden ilki, Tunus'ta yakalanan göçmenlerle ilgilidir. Tunuslu yetkililer tarafından pazar günü yapılmaya açıklamaya göre, ülkenin kuzeyinde 20 düzensiz göç girişimini engelle-

92 <https://www.moroccoworldnews.com/2023/05/355359/morocco-israel-trade-reaches-13-8-million-in-january-2023>

93 <https://libyaalahrar.tv/2023/05/08/حوض-غدامس-ساحلة-تتافس-بين-أبو ظبي-وروما/>

94 <https://www.zawya.com/en/economy/north-africa/egypt-to-establish-1st-internal-trade-information-center-rt3v0wvc>

95 <https://www.reuters.com/world/africa/egypts-headline-inflation-slows-306-april-2023-05-10/>

diği ve 805 göçmenin tutukladığı bildirildi. Ulusal Muhafız sözcüsü Hosam Eddin Al-Jababli yaptığı açıklamada, gözaltına alınanlar arasında Sahraaltı Afrika ülkelerinden gelen 782 göçmen ve 23 Tunuslunun yer aldığını belirtmiştir. Yapılan açıklamada, 5-6 Mayıs tarihlerinde Sfax, Nabeul ve Mahdia kıyı kentlerinde göç girişimlerinin engellendiğini ifade etti.⁹⁶

İkinci gelişme, ABD'nin Libya'da terörle mücadele programına sponsor olacağını söylemesidir. Libya'daki Amerikan büyükelçiliğine göre ABD'nin, cuma günü Libya'da "terörist faaliyetleri caydırma, tespit etme ve engelleme kapasitesini güçlendirmek amacıyla" bir terörle mücadele eğitime sponsor olduğunu açıkladığı ifade edildi. Büyükelçiliğin eğitimden tam olarak kimlerin yararlandığını ya da eğitimin ne zaman yapıldığını açıklamadığı ancak Büyükelçilik Maslahatgüzarı Leslie Ordeman'ın, "Dışişleri Bakanlığı'nın Terörle Mücadele Yardım Programı, kolluk kuvvetleri ve ilk müdahale ekiplerinin hukukun üstünlüğü ve insan haklarına saygı vurgusuyla güvenlik sorunlarıyla başa çıkmalarına yardımcı olmak için dünya çapında BT eğitimi veriyor" şeklinde açıklamada bulunduğu aktarıldı.⁹⁷

Üçüncü gelişme, göçmen kaçakçılığı ve kaçakçılık çetelerinin faaliyetlerini endişe verici hâle gelmesi ile ilgilidir. Avrupa Birliği Sınır Ajansı başkanı AFP'ye yaptığı açıklamada, kaçakçılık çetelerinin giderek daha organize çalışmaları ve derme çatma tekneleri çok daha kolay üretmeleri nedeniyle Akdeniz üzerinden göçmen geçişlerinin görülmemiş seviyelere ulaştığını söylemiştir. 2023'ün ilk dört ayında Orta Akdeniz'den geçişlerin sayısının geçen yılın aynı dönemine göre yaklaşık olarak yüzde 300 arttığı ve 42.200 girişin tespit edildiği söylendi. Frontex şefi Hans Leijten, özellikle Tunus'tan şu anda geçen yıla kıyasla %1.100'lük bir büyüme görüldüğünü söylemiştir. Frontex yaptığı açıklamada, Orta Akdeniz'den geçişlerin, ajansın veri toplamaya başladığı 2009 yılından bu yana en yüksek seviyelerin kaydedildiğini söyledi. Leijten'e göre bu keskin artışın arkasında yatan neden, insan kaçakçılarının çalışma yöntemlerindeki değişiklik ve tek bir geçiş fiyatının daha düşük olmasıdır. Leijten kaçakçıların daha organize hâle geldiklerini ve birbirleriyle daha organize hale geldiklerini ve birbirleriyle rekabet eder hâle geldiklerini söyledi.⁹⁸

Dördüncü gelişme, Libya-Tunus sınırında çölde kurtarılan göçmenlerle ilgilidir. Libya İçişleri Bakanlığının cuma günü yaptığı açıklamaya göre Bakanlığa bağlı Sınır Muhafızlarının Libya-Tunus sınırı yakınlarında çölde kaybolan 62 göçmeni kurtarmayı başardıklarını duyurdu. Bakanlık, göçmenlerin Ras Cedir'den Vazen'e kadar 200 km uzunluğundaki Libya-Tunus sınırının güvenliğinden sorumlu Sınır Muhafızlarının çöl güvenlik devriyeleri tarafından kurtarıldığını doğruladı. Kurtarılan göçmenlerin farklı uyruklardan oldukları ve çölde mahsur kalmış ayrı gruplar hâlinde bulduklarını söyleyen bakanlık, göçmenlere gerekli sağlık hizmeti verildikten sonra yetkili makamlara sevk edilene kadar sınır kapısı karargahında tutulduklarını doğruladı.⁹⁹

96 <https://www.aa.com.tr/en/africa/tunisia-foils-20-irregular-migration-attempts-arrests-850-migrants/2891509>

97 <https://libyaupdate.com/us-sponsors-counter-terrorism-training-in-libya/>

98 <https://www.voaafrica.com/a/med-migrant-crossings-at-record-high/7090484.html>

99 <https://libyaobserver.ly/inbrief/62-migrants-rescued-near-libyan-tunisian-border>

HAFTALIK RUSYA BASIN ANALİZİ (8-14 MAYIS 2023)

• Arap Dünyası Rus Dünyasına Zafer Getiriyor

“Vzglyad” gazetesinin 8 Mayıs sayısında yayımlanan [“Arap Dünyası Rus Dünyasına Zafer Getiriyor”](#) başlıklı uzman görüşlerini içeren yazıda Suriye’nin, Arap Birliğine geri dönüşü ve bu durumun Rusya üzerindeki olası etkileri ele alınmıştır. Yazıya göre Moskova’nın en önemli müttefiklerinden biri olan Suriye’nin Arap Birliğine geri dönüşü sadece Batı’nın Ortadoğu’daki stratejisinin başarısızlığı ve “Esad gitmeli” sloganının çökmesi değil, aynı zamanda Rusya için en az beş yeni fırsat ve kazanım anlamına geliyor. Yazıda görüşlerine başvurulmuş Ortadoğu siyaset bilimci Abbas Juma, Birleşik Arap Emirlikleri’nin (BAE) Şam’daki büyükelçiliğini beş yıl önce yeniden açtığına dikkat çekti: “Esad, geçen sene ülkesinde 11 yıl önce başlayan iç savaşın ardından ilk defa BAE’ye ilk resmî ziyaretini yaptı. Ardından Bahreyn ve Umman, Birleşik Arap Emirlikleri örneğini izledi. İran ve Suudi Arabistan ilişkilerinin iyileşmesi gerçeği ise ABD’nin bölgedeki etkisinin zayıflaması anlamına gelir. Bu konuda deprem ve uzun süredir acı çeken Suriye halkına duyulan sempati de rol oynadı.”

Tartışmanın diğer katılımcısı olan Rusya Uluslararası İlişkiler Konseyi uzmanı Elena Suponina’ya göre Araplar bölgede bir hususu fark ettiler; Suriye’yi boykot etmeye devam etmeleri hâlinde bu durum İran ve Türkiye gibi bölge ülkelerinin Şam üzerindeki etkisini artırabilir. Bu nedenle, Arap Birliği zirvesinin arifesinde, Suriye’nin örgütün tam üyeliğine getirilmesi kararı alındı. Uzman, ABD’nin bölgedeki söz konusu gelişmelerden çok mutsuz olduğu görüşünü savundu: “40 emekli diplomat ve Ortadoğu uzmanından oluşan büyük bir grup, Biden yönetimine ülkenin Suriye’deki politikaları ve ABD’nin Suriye’yi kaybettiği uyarısında bulunan bir mektup gönderdi. Nitekim Araplar Amerikan baskısına rağmen giderek daha bağımsız hareket ediyorlar.” Ayrıca yazıya göre uzmanlar, Suriye çevresindeki gelişmelerin geldiği noktada Rusya’nın beş başarısına işaret ediyor. Rusya’nın güvenliği güçlendiriliyor, Rusya’nın diplomatik yetenekleri güçlendiriliyor, Moskova için yeni ekonomik fırsatlar ortaya çıkıyor, Suriye çevresinde yaşanan olaylar Arap Birliğinin kararını eleştiren ABD’ye ciddi bir darbe olmuştur. Beşincisi ve belki de en önemlisi, Suriye ile ilgili durum Ukrayna çevresindeki durum için de emsal teşkil ediyor ve Batı yaptırımlarının, baskısının ve tecrit girişimlerinin kalıcı olabileceği efsanesini paramparça ediyor.”

• İran, Suriye’deki Nüfuzunu Düzeltme Telaşında

“Regnum” haber sitesinde [“İran, Suriye’deki Nüfuzunu Düzeltme Telaşında”](#) başlıklı değerlendirme yazısı yayımlandı. Makalenin yazarı tarihçi Alexey Cherkassky, İran Cumhurbaşkanı İbrahim Reisinin beraberindeki kalabalık heyetle Suriye’nin başkenti Şam’a gerçekleştiren-

diği resmî ziyaretin sonuçlarını ve olası senaryoları değerlendirmiştir. Uzmana göre İran'ın Suriye'deki etkisi ancak son yıllarda arttı: "Suriye Devlet Başkanı Beşar Esad birkaç kez Tahran'a uçmuş olsa da bu seviyedeki son ziyaret uzun zaman önce gerçekleşti. Suriye'nin özellikle savunmasız ve İran'ın yardımına bağımlı olduğu çatışmalar sırasında bile Tahran, Şam ile resmî anlaşmalar imzalamaya ve kendisi için daha iyi şartlarla müzakere etme girişiminde bulunmadı. Ancak şimdi durum değişti." Analist, söz konusu ziyaret sırasında İran ile Suriye arasında imzalanan mutabakat zaptını şu şekilde yorumladı: "Bu memorandum, Tahran-Şam ilişkilerinin özel doğasını vurgulamakta ve uzun vadede iş birliğinin daha da genişletilmesi için ana vektörü belirlemektedir." Uzman, Reisi'nin ziyaretinin, Arap Birliği ülkeleri dışişleri bakanlarının Suriyeyi «Arap ailesine» geri getirme kararının kabul edileceği toplantısından tam olarak birkaç gün önce gerçekleştiğine de dikkat çekti: "BAE ve Suudi Arabistan gibi bölgenin büyük devletlerinin Suriye'deki etkilerini genişletmek için yeni fırsatlar elde edecekleri muhtemeldir. Yeterli kaynaklara ve nüfuzla sahip olan Suudi Arabistan ve BAE'nin ciddi oyuncular olduklarını göz önünde bulundurmuş olursak İranın Suriye'deki baskın rolüne meydan okuyabilirler." Ayrıca, İranın Suriye ile çeşitli iş birliği muhtıralarına olan yakın ilgisine de dikkat çeken Cherkassky'e göre bu durum Tahran'ın ortağı konusundaki belirsizliğini gösteriyor: "Savaşın parçaladığı Suriye, İran'ın sahip olmadığı yatırımlara ve büyük paraya karşı koyamayabilir."

• Raket Tepkisi: İsrail ile Gazze Şeridi Arasında Neler Oluyor?

İsrail'in, Gazze Şeridi'ndeki radikal "İslami Cihad" grubunun mevzilerini bombalaması Rusya basınına yansıtılarak değerlendirildi. "İzvestiya" gazetesinin 12 Mayıs sayısında yayımlanan "[Raket Tepkisi: İsrail ile Gazze Şeridi Arasında Neler Oluyor?](#)" başlıklı uzman görüşlerine dayanan yazıda söz konusu haber "Yahudi devleti, 'İslami Cihad'a karşı dördüncü gününde özel harekât düzenliyor" ifadeleriyle değerlendirildi. Ayrıca yazıda mevcut tırmanışın, Gazze'de ilan edilen ateşkesin üzerinden bir haftadan az bir süre geçtikten sonra meydana geldiğine ve söz konusu ateşkes görüşmelerine Mısır'ın arabuluculuk yaptığına dikkat çekilmiştir. Yazıda görüşlerine başvurulmuş Rusya Bilimler Akademisi Şarkiyat Enstitüsü Arap Ülkeleri ve İslam Araştırmaları Merkezinin kıdemli araştırma görevlisi Boris Dolgov'a göre Kahire bu kez de anlaşma konusunda olumlu bir rol oynayabilir: "Ayrıca Mısır, mevcut anlaşmada yeniden arabuluculuk yapma girişimlerinde bulunuyor." Uzman çatışma bağlamında bazı ihtimaller üzerinde de durdu: "Tırmanış daha büyük bir çatışmaya dönüşürse mevcut durum tehlikeli olabilir. Öyle ki İran ve Suriye gibi diğer aktörler de bu çatışmaya katılabilir. Öte yandan taraflardan herhangi birinin artık böyle bir senaryoya ilgilenmesi pek olası değil. Bu durumda çatışma yine de en aza indirilecek ve büyük ölçekli bir büyümeye ve hatta daha da fazlası Ortadoğu'da bir savaşa yol açmayacaktır." Tartışmanın diğer katılımcısı olan Ortadoğu ve İsrail üzerine Rus uzmanı Alexander Kargin'e göre füze bir konut binasını vurmadan önce, İsrail'in operasyonu 12 Mayıs Cuma gününe kadar tamamlayacağı görülüyordu şimdi belli ki devam edecek: "11 Mayıs'a kadar İsrail askerî operasyonu oldukça başarılıyken son-

raki günlerde durum değişti. Büyük olasılıkla İsrail operasyonu şimdi bitirmeyecek.” Analist, operasyonun devam ettiği takdirde Hamas’ın İslami Cihad’a katılma riskinin de artabileceği görüşünü savundu: “Bu senaryoda İran, büyük olasılıkla Hamas’ı destekleyecektir. Ve olayların böyle bir gelişimi, İsrail’in Gazze Şeridi’nde tam teşekküllü bir kara operasyonuna yol açabilir.” Öte yandan uzman, olayların böyle bir gelişme olasılığının düşük olduğuna da dikkat çekti: “Aksi takdirde tüm bu tırmanışlar büyük bir Ortadoğu savaşına dönüşebilir.” Kargın’ın göre İsrail’in «İslami Cihad’ı bombalaması Hamas’ın işine gelir ve duruma müdahale etmezler. Genel olarak ‘İslami Cihad’ Hamas için bir sorundur.”

• 2023 Türkiye Seçimleri Neden Önemli?

“News.ru” haber sitesinde yayımlanan [“2023 Türkiye Seçimleri Neden Önemli?”](#) başlıklı yazıda seçimi hangi ülkelerin yakından takip ettiği, ana entrikaların nelerden oluştuğu, ülkenin şunaki cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan ve muhalefet adayı Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu’nun zaferinin Rusya ve ABD için ne gibi sonuçlar doğuracağı ele alınmıştır. Yazıda görüşlerine başvurulmuş Rusya Bilimler Akademisi Doğu Araştırmaları Enstitüsü Doğu Tarihi Bölüm Başkanı Aleksander Vasilev, Rusya-Türkiye ekonomi ilişkilerindeki gelişmelere değindi: “2022 sonunda ticaretteki büyüme yaklaşık 50 milyar doları buldu ve bu da Türkiye’yi Rusya’nın üç ana ticaret ortağından biri yapıyor. Özellikle enerji Rusya-Türkiye iş birliğinin temel taşı olmaya devam ediyor.”

Uzman, şu anda Türkiye’de büyük bir gaz merkezinin oluşturulmasının tartışıldığını hatırlattı: “Gaz merkezi, çalışmayan kuzey akımlarının hacimlerini Ukrayna’ya atlayarak Avrupa’ya yönlendirmeyi ve gelecekte gaz ticareti için uluslararası bir platform oluşturmayı mümkün kılacak”. Ayrıca Vasilev, Moskova-Ankara iş birliğini şu şekilde özetledi: “Rusya-Türkiye, nükleer enerji santrallerinin inşasının yanı sıra Türk uzmanlar tarafından enerjinin gelecekteki gelişiminin temeli olarak kabul edilen nükleer enerji alanında potansiyel iş birliğine sahiptir.” Tartışmanın diğer katılımcısı olan siyaset bilimci Yaşar Niyazbayev, Erdoğan’ın “çok zor görünen konularda bile çözüm bulmayı bilen” Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin ile iyi kişisel ilişkisinin önemine dikkat çekti: “Erdoğan, Türkiye’nin askerî-sanayi potansiyelini Rusya ile birlikte geliştirmeye hazır. S-400 alabilir, Rusya’dan uçak almaktan çekinmeyeceğine işaret ediyor. Moskova için Ankara, yalnızca askerî-sanayi kompleksini değil, başka projeleri de geliştirmenin mümkün olduğu bir ortak olarak önemlidir.” Siyaset bilimci, ABD’nin Erdoğan’ı sevmediği görüşünü savundu: “Şu anki Türkiye Cumhurbaşkanı kendisinden isteneni yapmayan bir liderdir. Ülkesinin ABD için önemini anladığı için baskılara boyun eğmeyebilir. Batının dünya düzeninin bir parçası olabilecek, daha uysal, uzlaşmacı bir devlet başkanına ihtiyacı var. Bu nedenle Kılıçdaroğlu’nun kazanması Batı için büyük önem arz ediyor.”